

STRÖSKRIFTER UTGIVNA AV FISKERISTYRELEN. No 1.

Manuskriften

Kontrollerad

Yrkesämnen

OM FISKELAG

DERAS BETYDELSE
OCH ORGANISATION

HELSINGFORS 1919

STRÖSKRIFTER UTGIVNA AV FISKERISTYRELEN. N:o 1.

Maataloushallitus.
Kalataloudellinen
Tutkimustoimisto

OM FISKELAG

DERAS BETYDELSE
OCH ORGANISATION

HELSINGFORS 1919
STATSRÅDETS TRYCKERI

Om Fiskelag,

deras betydelse och organisation.

Emedan frågan om fiskets ordnande i samfällda fiskevatten genom bildande av fiskelag för närvarande är aktuell å flere orter i vårt land, och enär det visat sig, att man icke har klart för sig, vad ett fiskelag är, samt vilka dess rättigheter och skyldigheter äro, kan det vara skäl att närmare klargöra denna fråga.

Enligt gällande lag är äganderätten till vattendragen och rätten att fiska däri förenad med jordägarerätten. Men oaktat jorden nästan överallt i Finland redan blivit utskiftad mellan de enskilda jordägarna, äro fiskevattnen dock till övervägande del gemensamma för byalagen (skifteslagen). Med skäl kunna vi jämföra dessa förhållanden med det tillstånd, i vilket skogsvården i vårt land befann sig vid början av det gångna seklet. Man förstod nämligen icke att uppskatta skogarnas verkliga värde, ty endast få kunde då ana, vilken stor betydelse dessa skulle hava efter några decennier. Skogen ägde betydelse endast i den mån, ägaren därur kunde få sitt husbehov tillgodosett. Skogen fälldes i gårdarnas närmaste omgivning fullkomligt planlöst, och den, som ägde skog utöver eget behov, berördes föga av att även andra använde sig därav och att obehöriga skövlade den. Men hurudant är förhållandet i våra dagar? Det torde icke i vårt land finnas ens den avlägsnaste ödebygd, där man icke förstode att uppskatta skogens värde och att bevaka äganderätten till densamma.

Denna stora förändring i avseende å skogsskötseln under de senaste decennierna har skett just av den orsak, att man lärt sig att bättre tillgodogöra sig skogarna, varigenom dessas betydelse och värde ökats. Beträffande fisket och fiskevården finna vi en stor likhet med ovan framställda förhållanden; vi se härav även, huru mycken tid och mycket arbete ännu måste nedläggas, innan tillfredsställande resultat även å fiskeriområdet kunna uppnås, ty som känt lämna förhållandena härvidlag ännu mycket övrigt att önska. Den förnämsta orsaken härtill bör anses vara okunighet och ligkiltighet för allt, som berör fisket och förbättrandet av fiskevården. Man kan ännu icke tillbörligen uppskatta fiskevattnens betydelse och förstår ej, vilket kapital, som ligger i ett välskött fiskevatten. Även hava oklara och oriktiga begrepp om nyttjanderätten till fiskevatten samt om fiskerilagen överhuvudtaget och dess syftemål försvårat utvecklingen. Men så snart fiskevattnensägarna lära känna värdet av sina fiskevatten, bevaka de nog sina intressen och få lust att sköta dem så, att de giva en möjligast stor avkastning. Härvid regleras av sig själv äganderätten till samfällda fiskevatten och likaså fiskevården på ägarnas eget initiativ, varpå det nogsamnt redan finnes flere exempel. Lyckligast vore, om utvecklingen kunde följa denna naturliga väg, men tyvärr skulle detta taga en alltför lång tid i anspråk. För att påskynda saken stadgar därför gällande lag, att landshövdingen bör ingripa, ifall delägarna i samfällt fiskevatten icke kunna åvägbringa en sådan reglering, att fiskbeståndets förintande förhindras och nyttjanderätten till samfällt fiskevatten blir rättsenligt reglerad. För övervakande och vårdande av dessa angelägenheter böra delägarna i samfällt fiskevatten sammansluta sig till *fiske-lag*. Det bör medges, att det fordras tålmod och stort intresse för saken, om man ur gällande förordningar av år 1902 vill leta fram alla de spridda stadganden, vilka beröra fiskelag och bilda sig en klar uppfattning därav. Därför kunna, såsom det ock visat

sig, förargliga misstag begås vid bildandet av fiskelag.

Stadgandena om, huru fisket i samfällt vatten bör ordnas, återfinnas i 1, 2 och 19 §§ av Byggningsabalkens 17 kapitel, sådant detta lagrum lyder i lagen av den 23 juli 1902, samt i 22 § av Fiskeristadgan. Av vem initiativet till reglerandet av fisket i samfällt fiskevatten bör tagas, anges i 38 § av Fiskeristadgan, och kunna delägarna i samfällt fiskevatten, även om stadgandena i detta lagrum tidigare icke blivit iakttagna, efteråt sammankallas i enlighet med § 38 mom. 2 i Fiskeristadgan för att träffa överenskommelse om nyttjandet av det samfällda fiskevattnet. (Ovan-nämnda lagrum återges i bilagan 2, sid. 17).

Vad är ett fiskelag? Genom att sammanställa alla spridda stadganden i lagen få vi följande definition på ett fiskelag: *Samtliga delägare i samfällt fiskevatten bilda ett fiskelag i och för nyttjande av fiskevattnet*, antingen frivilligt eller, om frivillig överenskommelse icke fås till stånd, på grund av tvingande lagstadgande. Med samfällt vatten förstås i Byggningsabalken och Fiskeristadgan byalagets d. v. s. skifteslagets eller garnlagets¹⁾ *samfällda, mellan delägarna i skifteslaget oskiftade fiskevatten*, vilket delägarna äro berättigade att nyttja sig till godo var och en efter sitt byamål (mantal). I vårt land har fisket i samfällda fiskevatten hittills bedrivits på så sätt, att varje såväl delägare i fiskevattnet som ock obehörig person fritt fiskat med så många bragder, han behagat, och var och en försökt inhösta så riklig fångst som möjligt. Från fiskevårdssynpunkt sett kan ett sådant förfarande icke godkännas. Ett dylikt förfaringssätt kränker tillika delägarnas i fiskevattnet äganderätt. Ty såsom redan i början omnämndes, har äganderätten till såväl insjö- som havsvattnet

¹⁾ Endast i enstaka fall omfattar ett skifteslag en hel socken, i vilket fall även fiskelaget bildas av alla socknens mantalsägare. Några sådana skifteslag finnas åtminstone i Wiborgs län.

vid kusten sedan urminnes tider varit förenad med äganderätten till jorden. Så stadgar även gällande lag, att vid skiftandet av samfällt fiskevatten mellan skilda jordlägenheter skiftet bör ske efter varje delägares mantal, varav utan vidare framgår, att delägarna i samfällt, således även i oskiftat vatten, äga del enligt samma grund. Ifall ej vars och ens fångst-sätt är tydligt ordnat och fiskerätten begränsad, blir följden den, att ägare av en mindre mantalsandel genom att få fiska fritt i det samfällda fiskevattnet kan fånga mycket mera fisk, än vad honom enligt mantal och skatt skulle tillkomma.

Bestämmandet av varje delägares andel i samfällt fiskevatten medför även den förmånen, att även de delägare i skifteslaget, vilka till följd av avlägset belägen boningsort tidigare icke varit i tillfälle att själva utnyttja sin andel och ej heller kunnat överlåta nyttjanderätten därtill åt annan, kunna, då deras andelar bli bestämda (t. ex. genom rätt att begagna visst, på mantal grundat antal bragder), göra sin andel i fiskevattnet inkomstbringande, t. ex. genom att utarrendera sin noggrant bestämda fiskerätt.

Fiskelagets organisation. För att åstadkomma lag-enligt avtal om nyttjandet av samfällt fiskevatten så, att dess avkastningsförmåga icke försämras, samt att varje delägare kommer att få sin lagenliga andel av vinsten, är det ändamålsenligast att först avgöra, huru mycket, d. v. s. med vilket antal bragder fisket utan fara för dess försämring kan idkas i fiskevattnet. Då denna fråga blivit klargjord, bör bestämmas, huru fisket förmånligast kan bedrivas.

1:o. Fiskerätten å hela det samfällda vattenområdet eller dess skilda delar kan t. ex. utarrenderas för gemensam räkning, i vilket fall delägarna taga del i inkomsten av arrendet enligt byamål (mantal).

2:o. Ifall delägarna icke anse detta förfarande vara ändamålsenligt, kunna de överenskomma om fiskets bedrivande för gemensam räkning antingen genom eget eller lagt folk, i vilket fall fångsten eller den därav erhållna nettobehållningen delas mellan delägarna enligt byamål.

3:o. Det tredje sättet, vilket oftast kommer i fråga i våra insjöar, är det, att varje delägare äger bedriva fiske för eget behov med det antal bragder, som honom på grund av byamålet tillkommer; och bör således i detta fall *noggrant uträknas, med huru många bragder av varje i bruk varande slag var och en delägare får fiska* för att kunna komma i åtnjutande av sin rättmätiga andel av vinsten utan att kränka andras rätt.¹⁾

Genom bildandet av fiskelag blir således noggrant bestämt, vilken och huru vidsträckt rätt fiskevattensägare har i samfällt fiskevatten.

I alla ovannämnda fall bör i främsta rummet iakttagas, att fiske icke idkas med större antal bragder, än fiskevattnets avkastningsförmåga medger, samt att varje delägare får sin rättmätiga andel av det samfällda fiskevattnets avkastning.

På de lokala förhållandena beror det naturligtvis, vad fiskelagets stadgar i andra detaljfrågor böra innehålla. Så behöva stadgarna icke innehålla närmare bestämmelser om t. ex. bragderns beskaffenhet (storlek, täthet m. m.), ifall stadgandena i allmän lag anses vara tillfylles.

Med avseende å beskaffenheten av bragderna och deras användning bör särskilt observeras, att de icke få kränka stadgandena i allmän lag. Så är fiskelag icke berättigat att i sitt fiskevatten tillåta användandet av t. ex. tätare bragder än lagen medger, tillåta notdragning tidigare än i lag är förutsatt, medgiva användandet av i lag förbjuden bragd o. s. v. Däremot äger fiskelag rätt att, ifall det anses förmånligt, bestämma, att garnredskapen böra ha glesare maskvidd

¹⁾ Emedan det sistnämnda sättet att ordna fisket oftast kommer i fråga, har för detta fall säson bilaga införts följande utkast till mönsterstadgar, sid. 12. För de två förra fallen, alltså för utarrenderandet av fiskevattnet och fiskandet för gemensam räkning, vilka fall åtminstone under nu rådande förhållanden icke så ofta komma i fråga, stå erforderliga formulär att på anhållan fås å *Fiskeristyrelsen*.

än lagen föreskriver, inskränka tiden för notdragning o. s. v.

Mycket allmän är även den tron, att utläggning av fredningsområden vore obligatorisk för fiskelagen. Så är emellertid icke fallet. Fiskelaget kan visserligen besluta om fredande av vattenområden helt eller delvis, men för ett sådant besluts giltighet fordras godkännande av samtliga delägare i fiskelaget. I vissa fall bör för fiskelaget utläggandet av fredningsområde rekommenderas, såsom exempelvis vid mynningen av vikar, i vilka fisken leker, emedan å sådana ställen den stigande lekfisken ofta av utlagda fiskbragder hindras att uppnå lekplatserna. För undvikande av missförstånd må nämnas, att de i lag förutsatta fredningsområdena kunna utläggas endast av *fiskevårdsförening*, vars verksamhetsområde och stadgar stadfästas av Statsrådet, samt av lantmätare i samband med officiellt skifte av vatten mellan enskilda lägenheter, varvid fredningsområdet alltid först avskiljes.

Vid utarbetandet av stadgar för fiskelag är det skäl att taga med i räkningen även de å skifteslagets område boende *obesuttnas husbehovsfiske*. Varje delägare i fiskelag har visserligen rätt att utan vidare avstå ifrån eller utarrendera den andel av sin lagliga fiskerätt (antal bragder), som han ej själv utnyttjar, men utöver detta finnes intet, som hindrar att fiskelaget i sina stadgar berättigar åtminstone de å skifteslagets område boende obesuttna (torpare, backstugusittare o. a. d.) att idka husbehovsfiske med ett visst antal bragder per familj, om blott beslutet härom omfattas av delägarna enhälligt. Härvid bör dock iakttagas, att antalet bragder icke bestämmes så stort, att fiskevattnet blir överbeskattat. — Genom en sådan åtgärd skulle i hög grad den bitterhet avlägsnas, som vid ordnandet av fisket på av lagen förutsatt sätt mångenstädes yppat sig bland de obesuttna.

Ifråga om stadgarnas innehåll må ännu framhållas, att till samma vattendrag gränsande skifteslag borde göra sina stadgar likalydande, varför gemensam över-

läggning borde äga rum, innan varje skifteslag skilt för sig sammankommer för att definitivt besluta om sitt fiskelags stadgar.

Huru fiskelag bildas. Det har ofta förekommit, att stadgar för fiskelag uppgjorts gemensamt för samtliga fiskevattnensägare i en hel socken. Dylika sockenvis bildade fiskelag äro dock ej i lag grundade, ifall i samma socken finnas två eller flere skifteslag, såsom nästan alltid är fallet. Därför bör iakttagas, att *delägarna i varje byalag (skifteslag, garnlag) skilt för sig böra bilda fiskelag och därför varje byalag skilt för sig å egen konstituerande stämma uppgöra stadgar endast för sitt fiskelag.*

Ifall icke alla delägare på eget initiativ sammankomma till konstituerande stämma, bör sådan enligt lag sammankallas av kommunalfullmäktiges ordförande; detta ankom tidigare enligt 38 § i Fiskeristadgar å kommunalstämmo-ordförande. Då i kallelsen till stämman iakttagits stadgandena i nämnda lagrum, är majoritetens beslut bindande även för dem, som icke infunnit sig å stämman för att bevaka sina intressen. Beslut, som kränker allmän lag eller enskilds rätt, är dock ogiltigt. Lagens stadgande om officiell sammankallare gäller dock endast den första s. k. konstituerande stämman. Huru kallelse till följande stämmor skall ske, bör av fiskelagets stadgar fastställas.

Å konstituerande stämma förfares t. ex. på följande sätt:

Ifall kommunalfullmäktiges ordförande icke själv är närvarande, väljes ordförande och sekreterare för stämman, fastställes huruvida stämman är laglig, samt om även andra än delägarna i fiskevattnet å stämman äga *ytranderätt*. Sedan vidtager granskningen paragraf för paragraf av möjligen tidigare vald beredningskommittes förslag till stadgar; vid förekommande meningsskiljaktighet sker omröstningen *enligt mantal*. För omröstning bör röstlängd anskaffas till stämman, vartill bäst ägnar sig utdrag av vid kommunalstämma använd, ifrågavarande

Bilaga 1.

Förslag till stadgar

för fiskelag i det fall, att delägarena idka fiske var för sig.

Stadgar för fiskelag i socken.

Delägarna i bys samfällda fiskevatten, vilka bilda fiskelag, godkänna härmed i enlighet med 1 § i 17 kapitlet av Byggningsbalken och 22 § i IV kapitlet av Fiskeristadgan av den 23 juli 1902 följande stadgar för sitt fiskelag:

1 §.

Fiskelaget handhar vården av sina fiskevatten för gemensam räkning. Fisket bedrivs i överensstämmelse med lag, Fiskeristadgan, den å orten i framtiden möjligen grundade fiskevårdsföreningens stadgar, samt nedanstående bestämmelser, på så sätt, att delägarena idka fiske var för sig.

2 §.

I fiskelagets fiskevatten får allt som allt användas:
 st. högst meter långa *notar*.
 st. högst meter långa *nät*¹⁾.
 st. vanliga *ryssjor*.
 st. *mjärdar*.

¹⁾ Här kan även särskilt bestämmas det högsta tillätta antalet olika nätslag (sik-, mijk-, braxen-, mört- o. s. v. nät).

Det antal bragder, varje delägare är berättigad att använda, bestämmes enligt envars byamål.

I stället för visst slag av fiskbragder äger delägare använda annat slag på så sätt, att en not motsvarar nät, att ett nät motsvarar vanliga ryssjor, att en storryssja motsvarar nät samt att ett nät motsvarar mjärdar. Katsa motsvarar storryssja.

3 §.

Med avseende å bragdernas beskaffenhet lända följande bestämmelser till efterrättelse:¹⁾

4 §.

Alla bragder, som komma till användning vid fisket, böra förseas med av fiskelaget godkänt märke samt införas i ett särskilt redskapsregister. Om sättet för bragdernas förseende med märke samt om ersättningen för deras märkning bestämmes närmare å decemberstämman.

5 §.

Om rätt till husbehovsfiske för andra än delägarna i fiskelaget (torpare, inhysingar m. fl.), träffar fiskelaget särskilt beslut.

6 §.

Med avseende å fångstsättet böra följande bestämmelser iakttagas:²⁾

¹⁾ Här kunna, ifall det anses nödvändigt, närmare bestämmelser ingå om t. ex. bragdernas täthet, största tillätta höjd m. m.

²⁾ Här kan, ifall det anses nödigt, närmare bestämmas, t. ex. i vilken ordning notvarp må nyttjas, huru nära annans bragd nät, ryssja m. m. får placeras, inom vilken tid efter fiskeriperiodens slut fasta fiskeanläggningar (störar, nedsänkta ruskor, risstängsel m. m.) böra avlägsnas ur vattnet.

7 §.

Decemberstämman äger besluta om nödigbefunna fredningssätt¹⁾ och övriga fiskevården rörande åtgärder²⁾.

8 §.

Delägare i fiskelag är berättigad att till annan överlåta hela sin rätt till fiske i samfällt vatten eller ock del därav (rätt till fiske med vissa bragder).

9 §.

För att företräda fiskelaget och handhava dess angelägenheter väljas å stämman i december för ett år i sänder en förman och suppleanter, vilka alla tillsammans bilda fiskelagets styrelse.

Utdrag ur protokollet, utvisande vem som blivit utsedd till förman, bör genom länsmannen å orten tillställas landshövdingen.

10 §.

Styrelsen åligger:

- 1) att bringa fiskelagets beslut i verkställighet;
- 2) att företräda fiskelaget samt bevaka dess intressen och rätt i alla ekonomiska, administrativa och rättsliga angelägenheter;
- 3) att vid fiskelagets stämmor framställa förslag beträffande fisket och vården av fiskevattnet;
- 4) att förvalta fiskelagets egendom och årligen däröver angiva redovisning;
- 5) att på föreskrivet sätt märka fiskbragderna, föra register över desamma samt tillse, att bragderna äro förfärdigade i överensstämmelse med dessa stadgar;

¹⁾ T. ex. om fredningsområdena, fredningstiderna eller om förbud mot användandet av visst slags bragd o. s. v.

²⁾ T. ex. om utplantering av fisk, avlägsnande av flottningsavfall, rensande av notvarp m. m.

6) att hålla tillsyn över att fiskelagets stadgar iakttagas och delägarna icke lida intrång i sina rättigheter¹⁾, samt

7) att vidtaga alla till förverkligandet av fiskelagets syftemål erforderliga åtgärder.

Styrelsen är utan fiskelagets hörande berättigad besluta i frågor av brådskannde natur, men är styrelsen då ansvarig för sina åtgärder inför fiskelaget.

11 §.

Styrelsen åligger att årligen före utgången av januari månad för revisorerna avgiva redovisning för föregående förvaltningsår. Revisorerna böra granska redovisningen och överlämna sin revisionsberättelse åt styrelsen inom påföljande februari månad.

12 §.

Fiskelaget sammankommer två gånger i året, i mars och december till ordinarie stämma och därutöver till extra ordinarie stämma, ifall styrelsen anser sådan vara av behovet påkallad eller medlemmar därom skriftligen hos styrelsen anhålla.

13 §.

Kallelse till stämma bör av styrelsen utfärdas senast veckor före dagen för stämman, och bör den bevisligen, skriftligen eller muntligen meddelas varje delägare personligen.¹⁾ Ifall underrättelse om stämman inom den bestämda tiden blivit avlämnad i

¹⁾ T. ex. övervaka, att vid flottning lag och flottningsstadga lända till efterrättelse och i motsatt fall vidtaga nödiga åtgärder, samt tillse, att samfällt fiske och fiskevatten av flottning åsamkad skada blir ersatt.

²⁾ Sättet för utfärdandet av kallelsen kan även bestämmas annorlunda, blott säkerhet förefinnes, att kallelsen därigenom kommer varje delägare till kännedom.

delägares hem, anses kallelsen vara lagligen meddelad. På lika sätt böra även andra meddelanden bringas delägarna till kännedom.

14 §.

Å stämman i mars behandlas huvudsakligen följande angelägenheter:

- 1) styrelsens berättelse om dess verksamhet under det gångna året, likaså revisorernas berättelse;
- 2) frågan om beviljande av ansvarsfrihet åt styrelsen.

Å stämman i december behandlas bl. a. följande angelägenheter:

- 1) Utarbetas budget för följande verksamhetsår;
- 2) väljas förman och övriga styrelsemedlemmar;
- 3) väljas tvenne revisorer och suppleanter för dem;
- 4) beslutes om de angelägenheter, vilka i 4, 5, 7 och 16 §§ av denna stadga äro omnämnda.

15 §.

Vid omröstning å stämma äger varje delägare röst rätt enligt sitt byamål, och är delägare berättigad att befullmäktiga annan person att företräda sig å stämman.

Utfalla vid omröstning rösterna lika, gäller den mening, ordföranden biträder. Vid val bestämmes företrädet mellan dem, som erhållit lika antal röster, genom lottnings.

16 §.

Förslag om ändring av dessa stadgar framställas å stämman i december, och anses förslaget godkänt, om detsamma vid följande stämma i mars understödas av minst $\frac{2}{3}$ av de närvarandes röstetal, beräknat enligt mantal.

Riktigheten av ovanstående överenskommelse bestyrkas undertecknade befullmäktigade för

..... den 19....

Bilaga 2.

De lagrum,

vilka beröra fiskelag.

17 kapitlet av Byggningsbalken.

1 §.

Delägarene i samfällt fiskevatten åligge att sig emellan så ordna fiskandet däri, att fiskstammens förödade förebygges. Kommer ej sådan ordning till stånd, må guvernören tillvidare förbjuda delägarene att utöva sin fiskerätt annorledes än genom fiskets bedrivande för gemensam räkning, men skjuta i övrigt saken till rätten, som äger däri slutligen bestämma; dock have städse varje delägare jämte hans husfolk rätt att där idka mete och allt annat krokfiske.

Å delägarenes beslut ankomme, på vad sätt fiske av kräftor och pärlmusslor må bedrivas.

2 §.

Delägare i samfällt fiskevatten äge utöva rösträtt i fiskelagets angelägenheter efter sitt byamål och njute vid fiske för gemensam räkning efter samma grund del i dess avkomst.

19 §.

Uppstår tvist om ordningen för fisket i samfällt fiskevatten eller angående fiskleds rätta läge och öpenhållande, eller föres klagan över utläggning av fredningsområde, ankomme saken å rättens prövning; och ägs rätten, där det finnes nödigt, inhämta yttrande av den myndighet, som utövar tillsynen över fiskevattendet i landet.

Fiskeristadgan.

22 §.

Delägarene i samfält fiskevatten aligge att under iakttagande av vad i 17 kap. 1 § byggningsbalken är stadgat sig emellan besluta, huru fiskedriften skall handhavas, samt överlämna de av dem vidtagna ordningsregler, skriftligen avfattade, till länsmannen i orten, vilken insänder desamma till guvernören i länet.

Sådant beslut skall ock angiva förmannen för fiskelaget och sättet för delägarenes sammankallande till stämna samt, där så erfordras, huru gemensamma medel skola förvaltas och för dem redovisas.

Vad i detta samt 6 och 7 kapp. säges om fiske avser jämväl kräftfångst.

33 §.

Så snart rå kring samfält fiskevatten uppgåtts, underrätte lantmätaren därom genast ordföranden i kommunalstämman, vilken äger oförtövat sammankalla delägarene i fiskevattnet för att överenskomma om sättet för fiskets bedrivande.

Sådan kallelse sker i den ordning, som för sammankallande av kommunalstämman är föreskriven, och skall angiva tiden och orten för sammankomsten. Sammankomna delägarene utan sådan kallelse, vare ock det gilt.